समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

দশম শ্ৰেণীৰ বাবে

ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনীতি বিজ্ঞান

অৰ্থনীতি বিজ্ঞান

পাঠ - ২

অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন

অংশ – ৩

ৰিণা ফুকন

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

ভাৰতবৰ্ষৰ অৰ্থনৈতিক পৰিকল্পনা

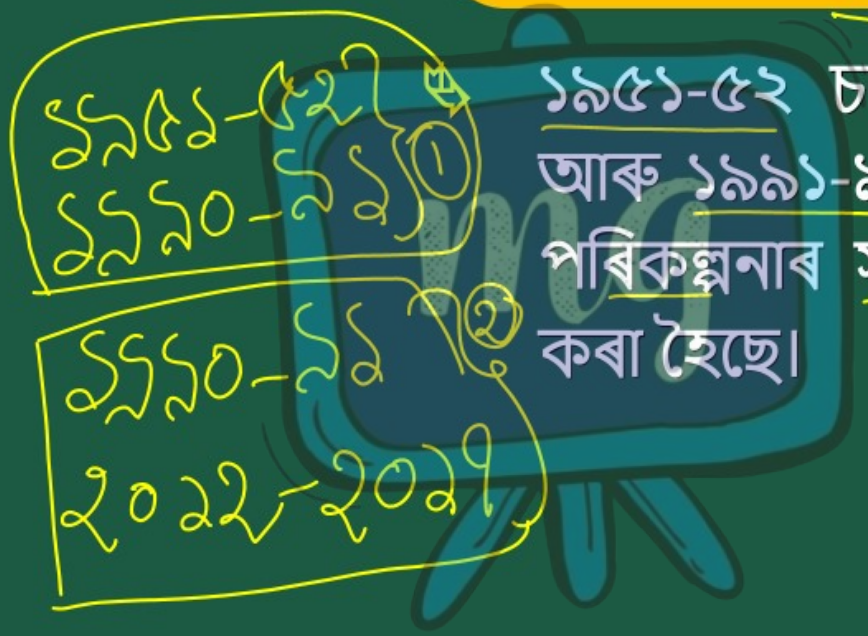

১৯৫১-৫২ চনৰ পৰা ১৯৯০-৯১ চনলৈ আৰু ১৯৯১-৯২ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে পৰিকল্পনাৰ সময়ছোৱা দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

পৰিকল্পনাৰ প্ৰথম সময়ছোৱা (১৯৫১-৫২ চনৰ পৰা ১৯৯০-৯১ চনলৈ)

- অৰ্থনীতিৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজহুৱা খণ্ডই আছিল আগশাৰীৰ খণ্ড।
- ব্যক্তিগত খণ্ডৰ ভূমিকা গৌণ আছিল।
- ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত ৰাজহুৱা খণ্ড আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ সহাৱস্থান।সেয়েহে ইয়াক মিশ্ৰিত অৰ্থনীতি বুলি জনা যায়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- ঔদ্যোগিক নীতিৰ সমাজবাদী লক্ষ্যৰ বাবে ৰাজহুৱা খণ্ডৰ ভূমিকা অধিক উল্লেখযোগ্য আছিল।
- স্বাভাৱিকতে, অর্থনৈতিক উন্নয়নত ৰাষ্ট্ৰৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূর্ণ হৈ পৰিল।

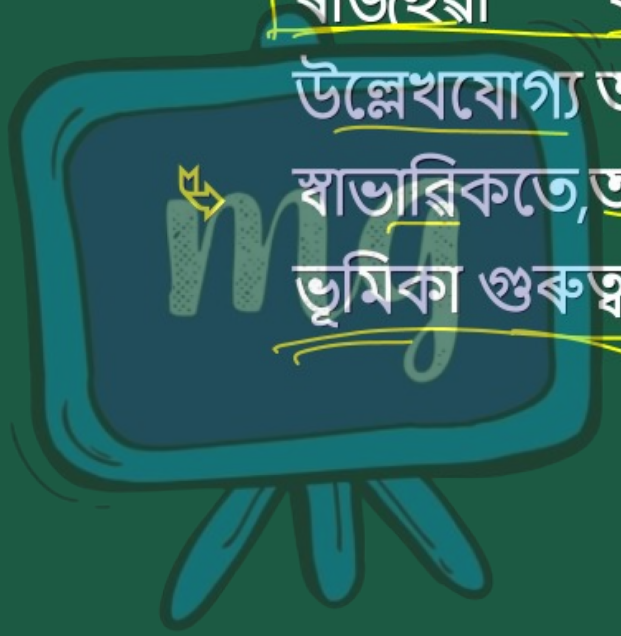

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

পৰিকল্পনাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল —

(১) অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধিৰ হাৰ বৃদ্ধি কৰিবলৈ।

(২) আধুনিক প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগক গুৰুত্ব দিয়া

(৩) আত্মনিৰ্ভৰশীলতা লাভ কৰিবলৈ আৰু...

(৪) সামাজিক ন্যায় নিশ্চিত কৰিবলৈ।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

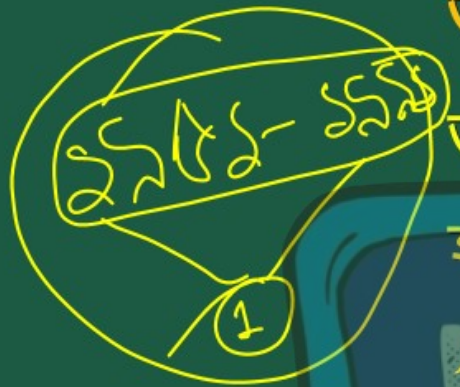

অৰ্থনীতিৰ বৃদ্ধি —

তলৰ কাৰক সমূহৰ বাবে অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধিৰ হাৰ সন্তোষজনক নাছিল। যেনে—

- চীনৰ আগ্ৰাসন (১৯৬১-৬২)
- ভাৰত-পাক সংঘাত (১৯৬৫)
- বৰষুণৰ অভাৱ
- দ্ৰুত ৰাজনৈতিক পৰিৱৰ্তন।
- গড় বৃদ্ধিৰ হাৰ আছিল ৩.৫%।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

জাতীয় আয়ৰ পৰিৱৰ্তন —

- ৰাষ্ট্ৰীয় আয়ত সেৱা খণ্ডৰ অৱদান ১৯৫০-৫১ চনত ২৮%ৰ পৰা ১৯৯০-৯১ চনত ৪০.৫%লৈ বৃদ্ধি পায়।
- ৰাষ্ট্ৰীয় আয়ত কৃষিৰ অৱদান ৫৯%ৰ পৰা ৩৪.৯%লৈ হ্ৰাস পাইছে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

সেউজ বিপ্লৱ —

- ইয়াৰ অর্থ হ'ল কৃষিক্ষেত্রত আধুনিক প্রযুক্তিৰ প্রয়োগে কঢ়িয়াই অনা কৃষি উৎপাদন বৃদ্ধি।
- কিন্তু সেউজ বিপ্লৱ ভাৰতৰ কেইখনমান ৰাজ্যত (বিশেষকৈ পঞ্জাৱ, হাৰিয়ানা) আৰু লগতে কেইটামান শস্য (ধান আৰু ঘেঁহু)ত সীমাবদ্ধ আছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

দ্বিতীয় পর্যায়ৰ পৰিকল্পনা —

২০২২-২০২৭

LPG

- ই ১৯৯১- ৯২ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সামৰি লৈছে।
- এই সময়ছোৱাত উদাৰীকৰণ, ব্যক্তিগতকৰণ আৰু বিশ্বায়নৰ গুৰুত্ব বৃদ্ধি পাইছে আৰু ৰাজহুৱা খণ্ডৰ গুৰুত্ব, সেইখিনিলৈকে, হ্ৰাস পাইছে।
- তিনিটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰকে ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত ইমান উল্লেখযোগ্য পৰিৱৰ্তন আনিছে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

১। সামগ্রিক ৰাজহুৱা ব্যয়ে সামগ্রিক ৰাজহুৱা ৰাজহ অতিক্রম কৰিছিল যাৰ ফলত এক বৃহৎ বিত্তীয় ঘাটিৰ সৃষ্টি হৈছিল।

ৰাজহুৱা খণ্ডত ৰাজহুৱা ব্যয়ৰ পৰিমাণ বছৰৰ পিছত বছৰ ধৰি বৃদ্ধি পাইছিল যদিও ৰাজহুৱা খণ্ডৰ উদ্যোগসমূহৰ বিপুল সংখ্যকে যথেষ্ট লোকচানৰ সন্মুখীন হৈছিল আৰু সেয়েহে, ৰাজহুৱা ব্যয়ৰ লাভ কম আছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্র শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- ১৯৯০ চনত (মার্চ) ২৪৪টা ৰাজহুৱা খণ্ডৰ উদ্যোগৰ ভিতৰত ৫৮টা আছিল অসুস্থ উদ্যোগ।
- আন বহুতো আছিল লোকচান হোৱা উদ্যোগ।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২। মুদ্রাস্ফীতিৰ উচ্চ হাৰে ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত প্ৰতিকূল প্ৰভাৱ পেলাইছিল।

- সীমিত আয়ৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিকভাৱে পিছপৰা লোকসকলে মূল্যবৃদ্ধিৰ ফলত বেয়াকৈ ক্ষতিগ্ৰস্ত হয়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

৩। ভাৰতৰ বেলেন্স অৱ পেমেণ্টৰ অৱস্থা অতিশয় আমনিদায়ক আছিল।

- ভাৰতলৈ ধনৰ প্ৰবাহ হ্ৰাস পাইছিল।
- ইয়াৰ বিপৰীতে ভাৰতৰ পৰা পুঁজিৰ বহিঃপ্ৰবাহ হৈছিল। ফলস্বৰূপে বৈদেশিক বাণিজ্যৰ ঘাটি আতংকজনকভাৱে বৃদ্ধি পাইছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

১৭৭০-৭১

এনে পৰিস্থিতিত বিশ্ব বেংকে ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ গাঁথনিগত পৰিৱৰ্তনৰ পৰামৰ্শ দিছিল।

- নৰসিংহ ৰাও চৰকাৰে আৰম্ভ কৰিলে অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰ।
- ব্যৱস্থাসমূহে উদাৰীকৰণ, ব্যক্তিগতকৰণ, আৰু বিশ্বায়নক উৎসাহিত কৰে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ ইতিবাচক প্ৰভাৱ —

১। অৰ্থনীতিৰ বৃদ্ধিৰ হাৰ বৃদ্ধি পাইছে।

- ২০০৫-০৬, ২০০৬-০৭, আৰু ২০০৭-০৮ চনত বাৰ্ষিক বৃদ্ধিৰ হাৰ ক্ৰমে ৯.৫%, ৯.৭% আৰু ৯.২% দেখা গৈছিল।
- ২০০৯-১০ চনৰ পৰা ২০১২-১৩ চনলৈকে গড় বৃদ্ধিৰ হাৰ ৬.৭%।
- শেহতীয়া অৰ্থনৈতিক জৰীপে ২০১৩-১৪ চনৰ বাবে ৭.২% বৃদ্ধিৰ হাৰ ধৰা হৈছিল।

২। দ্বিতীয়তে পাইকাৰী মূল্য সূচকাংকত নিম্নগামী ধাৰা দেখা গৈছে। কিন্তু খুচুৰা মূল্য একে হাৰত কমি অহা নাই।

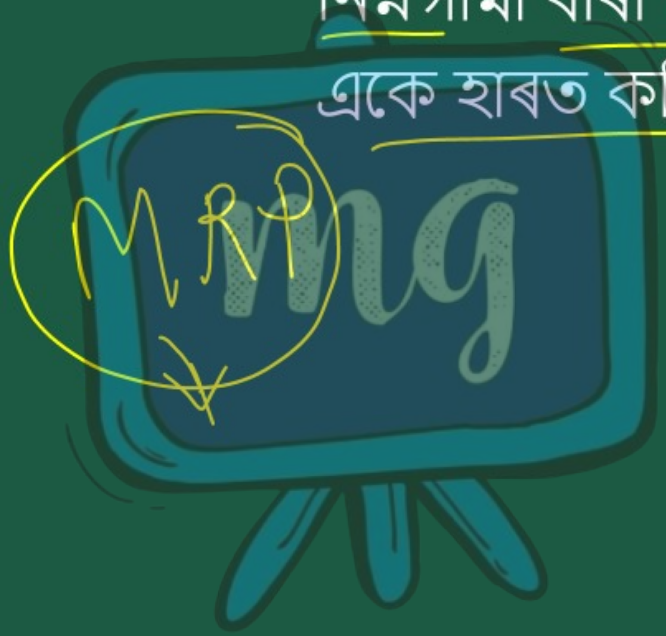

৩। তৃতীয়তে ভাৰতীয় ৰিজাৰ্ভ বেংকৰ সৈতে বিদেশী মুদ্ৰাৰ মজুত যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছে।

- ২০১৫ চনত (জুলাই) এই ধনৰাশি আছিল ৩২৮.৭ বিলিয়ন ডলাৰ (১ বিলিয়ন = ১০০ কোটি বা ১০০০ নিযুত)।
- এই ৰিজাৰ্ভে ভাৰতলৈ সাত মাহৰ আমদানিৰ বাবে বিত্তীয় সাহায্য আগবঢ়াব পাৰে।
- ১৯৯০-৯১ চনত বৈদেশিক মুদ্ৰাৰ মজুতৰ পৰিমাণ ইমানেই কম আছিল যে ই মাত্ৰ ১৫ দিনৰ আমদানি সামৰি ল'ব পাৰিছিল।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ লগতো সমস্যা জড়িত হৈ আছে—

১। প্ৰতিযোগিতাৰ পৰিসৰ আৰু তীব্ৰতা দুয়োটা বৃদ্ধি পাইছে যিটো অন্যথা আদৰণীয় উন্নয়ন। কিন্তু যদিহে অধিক ক্ৰয় ক্ষমতা সাধাৰণ মানুহৰ হাতলৈ নাহে, তেতিয়ালৈকে অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ লাভ সীমিত হৈ থাকিব।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২। অত্যধিক ভোগবাদৰ ফলত সামাজিক মূল্যবোধৰ খহনীয়া হ'ব পাৰে য'ত ধনৰ ক্ষমতা সকলোতে বিয়পি পৰিব।

৩। বিশ্বায়নৰ পৰিচালনাই গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। গোলকীকৰণে জাতীয় স্বাৰ্থৰ আগুৱাই নিয়াৰ লগত সংঘৰ্ষত আহিব নালাগে।

৪। বিশেষকৈ সমাজৰ দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ সুবিধাসমূহ প্ৰদান কৰি সুশাসনৰ গুৰুত্ব অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ হ'ব।

মূল্যায়ন

1 | ভাৰতৰ প্ৰথমখন পঞ্চবাৰ্ষিক পৰিকল্পনা কিমান চনত হৈছিল ?

A 1951-1956

B 1978-1980

C 2002-2007

মূল্যায়ন

2 আৰম্ভণিৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষৰ আৰ্থিক ব্যৱস্থা কেনেধৰণৰ আছিল ?

A সমাজবাদী আৰ্থিক ব্যৱস্থা

B মিশ্রিত আৰ্থিক ব্যৱস্থা

C পুঁজিবাদী আৰ্থিক ব্যৱস্থা

মূল্যায়ন

3 ভাৰত আৰু চীন দেশৰ মাজত কিমান চনত যুদ্ধ হৈছিল ?

A 1961-1962

B 1964-1965

C 1912-1970